

Title	Uta - fjern og altid nær veninde
Author(s)	Willumsen, Dorrit
Citation	IDUN - 北欧研究 -. 2025, 25, p. 1-9
Version Type	VoR
URL	https://doi.org/10.18910/100747
rights	
Note	

The University of Osaka Institutional Knowledge Archive : OUKA

<https://ir.library.osaka-u.ac.jp/>

The University of Osaka

[Special Contribution]

Uta - fjern og altid nær veninde

Dorrit Willumsen

I oktober 1987 blev et lille hold nordiske forfattere inviteret til Japan, jeg var en af dem, og jeg anede ikke, hvor heldig jeg var. Det var ikke meget, jeg vidste om Japan, og jeg vidste heller ikke, at jeg kom til at møde Uta Tanabe. Faktisk havde jeg prøvet at undgå rejsen. Jeg havde undskyldt mig med mit mangelfulde engelsk, at jeg aldrig havde været uden for Europa, og at jeg var fuldstændig blottet for evnen til at optræde officielt.

Men nu stod vi der så, det lille selskab. Vi kendte ikke hinanden. Vi var i jetlag, og vi var i et eventyr, og vores eneste forpligtelse var at se og opleve. I parkerne gløder ahornens blade, og på flade sten spadserer vi over en sø, og karperne følger vores fødder. Stormen vender vores paraplyer. Stiverne stritter som fiskeben ud i luften, og regnen skyller ned. Vi er gennemblødte og søger ly i en restaurant og ler ad hinandens forsøg på at spise med pinde.

Vi er i Tokyo, Kyoto, Hiroshima, Nara og Osaka, og her besøger vi universitetet. Vi hilser på professorerne og den danske lektor Nina, og så skal vi hver især have en time med et hold studerende.

At være lærer har altid forekommet mig at være et af de mest ansvarsfulde og værste job, og så står jeg der, uforberedt og genert. Men de studerende hjælper mig. De stiller korte klare spørgsmål, som det er let at besvare og måske uddybe. Der er ingen pinlige pauser, ingen drillerier, men åbenhed og videbegær.

Pludselig er timen forbi, og jeg er overrasket og nærmest rørt over, at så unge mennesker i så fjernt et land vil lære dansk.

På vej hen til bussen hører jeg lette skridt og lyse stemmer.

“Fru Willumsen. Fru Willumsen må vi spørge Dem om noget?”

Jeg vender mig om og møder to kvindelige studerende.

“Ja. Ja, selvfølgelig.”

“Er De gift?”

“Ja.”

“Har De børn?”

“Ja. En søn.”

“Og hvor er han?”

“Han er på sprogskole i Spanien.”

De nikker begge anerkendende, inden de spørger: “Og Deres mand, hvor er han?”

“Han er derhjemme.”

“Er han alene hjemme?”

“Nej, ikke helt. Han er sammen med hunden.”

Begge slår hånden op for munden med fingrene bredt ud som en vifte og ler en klingende latter: “En japansk mand ville være død.”

Deres latter følger mig til bussen.

Jeg må tilbage, tænkte jeg, da jeg igen stod i vores alt for store hus med den uplejede have. I Japan var alt så smukt, selv en teaterbillet kunne være et lille kunstværk, en forventning, der lå i ens hånd.

Jeg havde købt et par japanske sko. De var grønne. Hele den vinter gik jeg i grønne sko og rørte ved mine skatte. En bomuldskimono med sarte kirsebærgrene på sort bund tog jeg på og lod ærmerne brede sig ud. Men jeg brugte den ikke. Lommetørklæderne tog jeg frem og beundrede blomster, flyvende svaler, guldsmede og en knælende kvinde, hvis kimono bredte sig om hende som en udsprungen pæon. De lommetørklæder var så fine, at de umuligt kunne rumme et nys. Hvad bruger man dem til? Måske kunne jeg have spurgt de to studiner. Uta hed den ene. Alle de visitkort, jeg har modtaget, breder jeg ud som en vifte. Ser jeg nogensinde de mennesker igen?

Det blev sommer, og Uta kom. Hun havde foretaget den lange rejse fra Osaka til København. Hun kunne have rejst til Hokkaido eller de sydlige øer eller helt til London eller Paris. Hun kunne have ligget på sin futon og læst romaner, taget på ture med sine veninder, svømmet, besøgt smukke fjerntliggende templer, købt sommerkjoler og forelsket sig. Men hun rejste til Danmark for at møde sit andet sprog og de mennesker, der talte det.

En dag steg hun ud af et tog i Viby Sjælland og gik hen ad en ganske almindelig dansk hovedgade og ind i det hus, hvor min mand Jess Ørnsbo og jeg boede.

Hun hilste på min mand, der havde overlevet en hel uge i selskab med en hund. Hunden var en tigerstribet grand danois, en blid selskabshund camoufleret som rovdyr og på størrelse med en kalv. Uta klappede den uforfærdet på hovedet og sagde, at hun som barn gerne ville have haft en hund eller en kat. Men hendes mor mente, at det havde hun ikke tid til. Allerede dengang må hun have været i gang med en uddannelse.

Min mand var digter, dramatiker og slavist. Han var ikke pædagog, men vidste, at man tilegner sig et sprog ved at lytte og tale. Uta blev hverken såret eller fornærmet, når han rettede hendes udtale, hun lo og forsøgte igen. Hun sagde, han var klog og senere forærede hun ham en ugle. Den var en lille skulptur af stearin med brune blanke fjer og en væge midt på hovedet.

Det lys var så fint, at det aldrig blev tændt. Jess opbevarede det i en montre med rariteter. Det kom til at stå mellem en rokokodame af porcelæn og et forstenet søpindsvin, og hver gang jeg så det lille uglelys, tænkte jeg på Utas første besøg den varme sommerdag, hvor jeg havde planlagt at vi skulle have lammekølle med grillede grøntsager til middag, og at vi skulle spise i haven. I Japan havde vi spist alle måltider indendørs, og en middag i en skyggefuld have ville måske virke tilpas dansk og eksotisk.

Desværre skulle jeg bruge ovnen. Det ville sætte varmen i stuen et par grader op. Min mand gik ud på terrassen, og hunden fulgte med. Uta var upåvirket af heden. Hun virkede sval og elegant i en sort kortærmet sommerkjole og så sig lidt om.

I et af værelserne stod et klaver. Det stod der som ved et tilfælde. Min mand spillede aldrig om sommeren, men i de mørke vinteraftener og især op til jul. Klaveret var dækket af nodehefter, og på klaverbænken lå der også et par stykker.

Uta satte sig ved klaveret og forvandlede huset til en koncertsal. Efter noder spillede hun Bach, Chopin og Debussy, som om det var helt naturligt at kunne spille klassisk europæisk musik. Hvor længe hun spillede, aner jeg ikke. Men maden blev færdig og bordet dækket.

Jess var himmelfalden. Satte hun sig virkelig bare ned og spillede efter noder?

“Jeg har aldrig set så mange noder før,” sagde Uta henkastet, og hun var også så sød at sige, at lammesteg var hendes yndlingsret.

Spisepinde er elegante. Et spinkelt fuglenæb, der nipper små stykker. Kniv og gaffel er arbejdsredskaber, tænker jeg. Men Uta håndterer sikkert værktøjet. Alt er idyl. Vi spiser lammesteg og drikker vin, da jeg ser et kulturchok nærme sig. Et bredt ansigt, rødmosset af solen. En behåret brystkasse, behårede mandearme og noget af en stor behåret mave. En af vores naboer iført shorts. En ganske almindelig påklædning, nærmest en dresscode i haven en varm sommerdag. Passende både hjemme og ude.

I Japan har jeg udelukkende set mænd klædt i ulastelige habitter. Men danskere opfatter deres haver som en slags strand. Det drejer sig om at være afslappet og om at bade i solen for at få den eftertragtede brune kulør, og om sommeren behøver man ikke klæde om for at falde ind hos venner og bekendte, og vores nabo vil gerne have en bid mad med.

Jeg henter tallerken, bestik og glas. Og hvorfor kommer han lige i dag og lige på det her tidspunkt? Er duften af lam trængt ind over hækken? Eller stemmerne? Eller snarere, han har set mig på hovedgaden sammen med en smuk ung kvinde, der bestemt ikke bor i Viby.

Han sidder ved siden af Uta. De snakker let og ubesværet. Havebordet rokker lidt, som haveborde nu gør på ujævn grund. Ellers er det en helt almindelig dansk sommermiddag.

Da vores gæst er gået, bliver Uta lidt, inden jeg følger hende til stationen.

“Har I pindsvin?” spørger hun pludselig forventningsfuld.

Det tror jeg ikke. I hvert fald har jeg ikke set det lille nu sjældne dyr, der kommer frem i skumringen for at spise snegle, insekter og nedfaldsfrugt. Måske er Uta skuffet.

Vi smiler og vinker længe, da toget sætter i gang.

Da jeg kommer hjem, virker min mand lidt nedslået: “Hvad tror du, hun tænker. Her sidder vi og spiser, og hun er så fin, og så kommer han og slår sig ned med sin store mave. Hvad sagde hun?”

“Uta spurgte, om vi havde pindsvin.”

Mine grønne sko var slidt op. Men jeg fik mit ønske opfyldt, jeg kom tilbage til Japan. Hvor travlt Uta end havde, lykkedes det hende at tage et par dage fri. Vi tog til Kiyomizutemplet, og den dag står stadig for mig som noget af det smukkeste, jeg har oplevet.

Kameliatræerne blomstrede. Det regnede ganske let, en fin støvregn, der fik forfremmelsens gud til at skinne, og jeg standsede ved en yndig skulptur af to ræve, der spiste tofu stegt med sødt.

I Danmark har jeg aldrig set en statue af en ræv. Den regnes for en lumsk hønsetyv. Men her så jeg det smukke intelligente dyr i en fredsommelig menneskelig situation og tænkte på japanske sagn og litteratur, hvor ræveånder forvandles til mennesker. Altid kloge og uimodståelige, tapre krigere eller smukke kvinder. Dramatikken skabes af dem.

Uta og jeg gik ad de skrånende stier. Jeg så op mod de blomstrende kameliaer. Hvis sådan en blomst faldt ned på stien, ville jeg samle den op og tage den med til hotellet og stille den i vand, og pludselig blev jeg en grådig turist, jeg måtte have noget, der for altid kunne minde mig om Kiyomizu.

Vi gik ind i en lille forretning, der handlede med souvenir. En yukata med grønt bladmønster ville måske være en mulighed. Ekspeditricen trak den frem. Den var absolut ikke den smukkeste, jeg havde set, jeg tøvede.

“Men Dorrit,” sagde Uta, “den er af polyester og så med lomme.” Og der sad virkelig

en meget stor umotiveret lomme på venstre side af klædningen.

Ekspeditriceen forsvarede lommen. Den var beregnet til, når man havde været i bad.

I mange situationer havde jeg savnet en lomme, men aldrig når jeg lige havde været i bad.

I stedet for købte jeg en af de små hvide keramikkatte med løftet forpote og rødt halsbånd. En meget beskeden souvenir.

“Den har søde øjne,” sagde Uta.

Det har den, og den står stadig i min vindueskarm.

Næste dag fik jeg min indkøbslyst styret, for Uta havde foreslået, at vi skulle mødes i Kyoto Stations lometørklædeafdeling. Jeg kom i god tid, og aldrig har jeg set så mange lometørklæder, jeg tænkte ikke på, hvad de kunne bruges til, men købte de tre smukkeste, tror jeg, inden Uta kom og førte mig til en fortryllet by.

Vi må være kommet dertil med elevator, jeg husker det ikke. Pludselig var vi der. Luften var ren, lyset klart og gaderne tilpas brede til at slentre forbi udstillingsvinduer, forretninger og restauranter. Der var hverken biler eller cykler, kun lyden af skridt og stemmer. Vi så kimonoer af tung silke og obier med drager og krysantemer, al den skønhed, der kan købes eller nydes ganske gratis som på et museum.

Vi spiser fransk, og Uta siger, at hun vist spiser mere end japanske piger normalt gør, og alligevel er hun så slank. Det er hendes fødselsdag, og jeg køber roser.

Faktisk kunne vi blive her altid. Der er et hotel med lyse behagelige værelser. Man kunne sove en underjordisk søvn og næste morgen gå ud i den kunstige trygge by med det perfekte klima.

Det bliver aften. Men det er stadig lyst, da Uta følger mig til toget. “Tre stationer,” siger hun. “Ved tredje station skal du af.”

Jeg sidder med min billet i hånden. Omkring mig blunder mine medpassagerer. Det undrer mig, japanere kan sove som katte. De glatte øjenlåg glider i. Ansigterne er trygge og afslappede, og ved den rigtige station slår de øjnene op og haster ud. Mine egne øjenlåg bliver tunge. Og jeg sover. Pludselig vågner jeg ved den rigtige station og går ned ad den rigtige gade og ind på det rigtige hotel. Og jeg, der er blottet for stedsans.

“Vi har fået pindsvin,” sagde jeg til Uta, allerede inden jeg havde åbnet havelågen. Jeg vidste, at Tornerose ville komme bare ved lyden af mine skridt og min stemme. Tornerose var en ganske lille pindsvineunge født for sent på året og efterladt på vores terrasse.

Gang på gang havde jeg båret hende op i haven og sat hende et passende sted i håb om, at hun kunne finde sin mor og få et rigtigt pindsvineliv. Men hun kom altid tilbage trippende eller rullende ned ad trappen og klynkende efter sin morgenmad, en lille smule piskefløde fortyndet med lunkent vand, som jeg i en tynd stråle hældte ind i hendes mund, inden hun gik ind i den hule, vi havde indrettet til hende i en trækasse.

Snegle burde være hendes yndlingsret, jeg fangede nogle og lagde dem foran hende. Hun anede ikke, hvad hun skulle stille op med den servering, og sneglene forlod terrassen.

Pindsvineungen med den spidse snude, de smukke mørkebrune øjne, korte ben og et panser af stive pigge på ryggen er det mest tamme dyr, vi har haft, og vi fodrede den i håb om, at den skulle overleve vinterdvalen.

Tornerose drak flødevand. Tornerose gnavede af et stykke avocado, som jeg holdt for hende. Tornerose tog fat i min pegefinger med sine små spidse tænder og lod sig løfte et par centimeter over jorden, og endelig indtog hun sin yndlingsstilling med de små poter om min ankel og den silkebløde mave hvilende på min vrist. Det sarte åndedrag røbede, at hun sov.

Vores stemmer forstyrrede hende ikke, og det var heller ikke sprogproblemer, undervisning eller litteratur, vi talte om. Pludselig spurgte Uta til Torneroses kostplan. Fik hun vitaminer nok?

Hun levede af fint hakket kød, røræg og frugt.

“Æg?” sagde Uta. “Er det hønseæg?”

Jeg nikkede.

“Vagtelæg,” sagde hun. “I sådan et lille vagtelæg er der lige så mange vitaminer som i et hønseæg, og størrelsen passer meget bedre.”

Det vidste jeg ikke. Men vagtelæg fandtes ikke på supermarkedets hylder. Tornerose gik i hi på det korrekte tidspunkt i sin bladformede kasse, ekstra skærmet for kulde og blæst. Men hun vågnede ikke. Hun var stadig en alt for lille unge.

Jeg burde være rejst i april eller maj, og jeg kunne ikke, eller i september eller oktober, og jeg kunne ikke. Men nu er jeg i Kyoto, og det sner.

Uta underviser, og hun har spurgt mig om jeg kan tage en time med hendes elever på Osaka universitet. Selvfølgelig kan jeg, og selvfølgelig vil jeg gerne, og nu sidder jeg i receptionen og venter, for Uta har aftalt med en af sine kolleger, at hun vil hente mig og køre mig til universitetet.

Receptionisten kommer hen til mig og råder mig til at gå tilbage til mit værelse, på

grund af sneen vil min chauffør være 20 minutter forsinket.

Nu kommer vi for sent, og jeg må træde ind i klassen med undskyldninger. Og hvordan vil det gå? Et møde med studerende kan ikke planlægges. Vil de overhovedet spørge om noget? Og vil jeg være stand til at svare? Og hvad hvis jeg svarer forkert?

Præcis efter 20 minutter kører en ung kvinde i en lille vogn mig gennem snemasserne. Uta, og den ny danske lektor Martin Paludan-Müller venter. Vi kommer slet ikke for sent, vi er bare forsinkede.

Studenterne venter. Først læser jeg lidt op, og bagefter er jeg åben for spørgsmål. Ingen gemmer sig bag kladdehæfter. Der er både forventning og glæde ved at kunne udtrykke sig på dansk, høfligt frimodigt og ubesværet, og for mig er det bevægende og ren og skær forkælelse at blive modtaget på det sprog, der er mit eneste.

Bagefter går Uta og jeg over den samme plads, hvor vi mødtes for mange år siden. En kat stryger forbi. Der er halvvilde katte ved universitetet, siger Uta. Studenterne fodrer dem, og da hun som ganske ung sad og arbejdede en hel weekend, tog hun en kat med op på sit kontor. Det var selvfølgelig strengt forbudt. Men så følte hun sig ikke så alene.

Og jeg ser den unge pige for mig. Med en tung mappe under den ene arm og en halvvild kat under den anden går hun op ad en lang, lang trappe og låser sig ind i et lille rum for at arbejde med en sovende kat som selskab.

Et par dage efter inviterer Uta mig på en uforglemmelig middag. En kimonoklædt skønhed med fint opsat hår viser os ind i et værelse med et dækket bord og udsigt over vandet. Mågerne flokkes, deres skarpe vinger snitter luften. De slår ned over det stille vand.

“De arbejder,” siger kvinden, der serverer. “De kender klokken. De kommer hver morgen klokken syv og tager hjem klokken fire.”

Skyer af måger og utallige rette. Rå fisk skåret i tynde skiver, kølig og silkeglat, fiskerogn trukket på tynde strå og bredt ud som en opslået vifte. Og pludselig en dampende varm ret i en lille firkantet træskål.

“Kuglefisk,” ler Uta. “Vi dør ikke.”

Jeg kender kuglefisk. Min mand har akvarier, og en lille bitte rund fisk med virrende finner og viftende hale forvildede sig ind i luftslangen og omkom. Tilsyneladende var det ikke noget stort tab. Men den tog alle akvariets beboere med sig i døden.

Om det er kønsorganerne eller leveren, der indeholder den rene effektive gift, ved jeg ikke, jeg spiser ufortrødent af kuglefisken og ved, vi vil overleve.

Måltidet eller festen varer flere timer, og ved afslutningen serveres den friske grønne te. Uta viser mig, hvordan man drejer koppen og ser beundrende på den, inden man drikker.

Vi tager afsked med værtinden og kvinden, der har serveret. Ved udgangen vinker kokken og smiler, jeg er sikker på, at han har rensset kuglefisken korrekt, men vil aldrig kunne forstå, hvordan man kan trække fiskerogn på strå og få det til at ligne en vifte.

Der kunne gå flere år mellem vores møder. Men Uta og Japan var ofte i mine tanker, og jeg læste, hvad jeg kunne få fat i af oversat japansk litteratur, men Uta både læste og underviste i dansk.

En sommer fik jeg besøg af en af hendes studerende. En ung kvinde ville skrive speciale om Herman Bangs roman "Ved Vejen." - En kærlighedsroman så stille som en sø og en levende beskrivelse af stationsbyen, hvor toget er byens puls.

Vi talte om romanen, som jeg tror, jeg kunne have talt med en dansk litteraturstuderende. Begge var vi grebet af kvindeskikkelserne. Kathinkas uforløste kærlighed, den enlige lærerindes slid for at holde sammen på økonomien og facaden med påsat hår i tre farver, den lille kones fortvivlelse over de evige graviditeter, der først vil holde op, når hun er gammel, og enkefruens desperate kamp for at få sine to døtre gift.

Et kvindeliv for mere end 100 år siden og en dansk provinsidyl havde den danskstuderende fra Osaka levet sig ind i. Det var en smuk sommeraften, da jeg fulgte hende til toget. Syrenerne blomstrede, og hele vejen gik hun let tilbagelænet. Hun så op mod de frodige blomsterklaser og sugede deres duft til sig.

Ved Utas sidste besøg i Viby blev hun modtaget af Naru. Vi havde fået en japansk spids med pels som millioner af glitrende snefnug, livlige dybbrune øjne med tætte hvide overvipper og sorte undervipper. Det yndigste rævehoved, en lille tæt krop og en hale som fjerbusken i en ridderhjelms. En racehund og efterkommer af japanske hofhunde.

Han dansede Uta i møde.

"Hvor har I fået ham fra?"

"Vi har købt ham."

"Og navnet? Hvordan har I fundet på det?"

"Det er hans kennelnavn, og vi syntes, det passede."

"Naru. Den, der vil blive til noget."

Hvalpen var enig. Uta begravede hænderne i den tykke bløde pels. Det var et lykkeligt

møde.

Måske burde jeg stoppe her og ikke omtale vores foreløbig sidste møde.

Uta skrev, at hun kom til København og glædede sig til at besøge mig, og jeg frarådede hende det besøg.

I de forløbne år var alt forandret. Min mand levede ikke mere, og også Naru var død, jeg var flyttet fra huset til en dejlig lejlighed i København. Og jeg var patient. Efter en nylig halsoperation havde jeg næsten ingen stemme, og den, jeg kunne fremtvinge, var ustabil og hæs. Desuden levede jeg af hospitalets proteindrikke. Jeg var ikke et besøg værd.

Men Uta ville besøge mig ganske kort.

Mens jeg ventede, tænkte jeg på, at Uta altid havde hjulpet mig. Hun havde sat mig på det rigtige tog. Sammen havde vi gået mellem Gions smukke træhuse og mødt en gammel kvinde, der fodrede sine karper, og en lille pige, der promenerede sminket og klædt som geisha ledsaget af sin mor, og på en lille café havde vi drukket den bedste kaffe, jeg har smagt.

Præcis på det aftalte tidspunkt ringede dørtelefonen, og jeg hørte Utas lette trin på trappen, en lille melodi på slidte tangenter. Hun kom med sin friskhed og den kølige efterårsluft i frakken, som hun selv hængte op, og hun fyldte stuen med sit elskværdige væsen. Hun kom med gaver og roste supermarkedets frugter. Vi talte hverken om sygdomme eller fremtidig behandling. Vi mødtes bare og smilede og vinkede, da vi tog afsked, og jeg var hverken udmattet eller trist som ellers efter et sygebesøg. Faktisk følte jeg mig energisk og glad.

Tak, kære Uta.